

Jandl, a hős

EÖRSI ISTVÁN

SZILÁGYI LENKE: EÖRSI ISTVÁN

EÖRSI István
Idóm Gombrowiczsal
Pesti Szalon, 1994

„Müller és Strauss”
Magyar Lettre
Internationale, 14.

„Egy kerek történet”
Magyar Lettre
Internationale, 19.

„Össznémet
nyomorúság”
Magyar Lettre
Internationale, 22.

„Jób”
Magyar Lettre
Internationale, 23.

„Az ironikus Jób”
Magyar Lettre
Internationale, 28.

„Versek a 60-as évekből”
Magyar Lettre
Internationale, 32.

JANDL, Ernst
A fanatikus zenekar
Európa, 1979

A nem kívánt személy
Ferenczy, 1995

Ernst Jandl valamikor a hetvenes évek végén vagy a nyolcvanas évek elején a magyar PEN-klub meghívására néhány napot Budapesten töltött. Válogatott verseinek magyar gyűjteménye, *A fanatikus zenekar* 1979 januárjában jelent meg az én fordításomban, és ezért illetékes személyek engem kértek meg arra, hogy kalauzoljam osztrák kartársamat, és álljak rendelkezésére sofóri és társalkodói minőségben. Nagyon örültem ennek, egyrészt mert lenyűgözőnek találtam költészetét, másrészt személyét is megkedveltem, már korábban. Különösen lebilincselte a hétköznapi lényének szembeszökő ellentéte. Jandl akkortájt a mindennapi érintkezésben félnék és a társasági formákra gondosan ügyelő kispolgárnak látszott, közepes beosztású tisztviselőnek. Amikor azonban verseit olvasta, bármilyen publikum előtt, felröppent székéről, és hátával a plafont súrolva röpdösött néhány díszkőr erejéig a csillár körül, aztán lehuppant az asztal tetejére, majd ide-oda cikázott, miközben hangja, arca, teljes teste egy artista művészetével tette a dolgát. A versek pedig recsegték, sivítottak, zengtek és zenéltek, üdítően felelőtlen játékoságot vegyítve tragikus humorral. Álmélkodva néztem ilyenkor, hogyan változik vissza fellépése után gondterhelt könyvelővé.

Egyszóval volt már néhány Jandl-élményem korábban, és ezért örültem, hogy közelebről is megismerhetem. A Royal szállodába kellett fuvaroznom valahonnan. Néhány percnyi autózás után az Akácfa utcában az én Trabantom Jandl felőli jobb oldala végighorzsolt egy sofőr nélkül ácsorgó taxit. A költő kiugrott a kocsiból, és némelyest felindult hangon azt indítványozta, hogy ne eröltessem az autóvezetést, hanem menjünk tovább egy másik taxival. Én is kiszálltam, és elmagyaráztam neki, hogy ezt a gyöngéd érintkezést kizárólag azért szorgalmaztam, mert szerintem ő mint osztrák állampolgár, sohasem olvasott Neues Deutschlandot, márpedig a Trabantot hengerelt papírból állítják elő, és most esélye nyílik arra, ha szerencsénk van, hogy pártújságot olvasson, a hatvanas évek

közepéről. Aztán megnéztük a horzsolást, sajnos nem volt szerencsénk. Viszont további bajok nélkül érkeztünk meg a hotelbe.

Ez történt a találkozás napján. És most rátérek a búcsú napjára, és tulajdonképpen mondanómra. A közbülső napokon többször találkoztunk, fel is léptünk együtt, és volt alkalmam arra, hogy felismerjem: a nyárspolgári külső mögött egy indulatos, kalandos szellem bujkál, ítéleteiben gyakran végletes, gasztro-nómiai szempontból élveteg, s minden szempontból szertelen, kíváncsi lény, aki talán csak védekezésből ölti magára a félnék *comme il faut* ember maszkját.

A búcsú napján a táskámban lapult *A kiballgatás* című darabom kézírata. Ezt a darabot 1965-ben írtam, és másfél évtized alatt volt alkalmam meggyőződni arról, hogy hazai bemutatására nincs esélyem. 1976-ban Jugoszlávián keresztül kijuttattam már az országból, de annak a példánynak nyoma veszett. Eltökéltem tehát, hogy még egyszer próbára teszem a szerencsém. Vonatra szálltam tilalmas kéziratimmal, de Hegyeshalomnál egy őrmesternő határtalan bizottsággal kiemelte őket a koffereimből. „Író vagyok” – mondtam magyarázatkepp, és hogy rokonszenvre hangoljam. „Tudjuk, Eörsi úr” – felelte az őrmesternő, és én éreztem, hogy itt a helyem, ez az én hazám. Hol képzelhető el még egy ország, ahol az őrmesternők tudják, hogy én író vagyok. Ezt az anekdotát elmeséltem Jandlnak a Royal éttermében, és aztán megkérdeztem tőle, hogy nem vinné-e magával a darabomat. Jandl elsápadt, majd azt mondta, hogy ha nálam van, akkor adjam oda. Azt feleltem, hogy nem adhatom itt oda, mert feltehetően figyelnek bennünket. Akkor már túl voltam mindenféle ellenzéki aláírásokon, és folyamatosan tapasztaltam, hogy az illetékes szervek érdeklődnek irántam. Tudattam tehát Jandlval, hogy csak szobájában nyújthatom át a kéziratot, mire még fehérebb színt öltött. A liftben arra kértem, hogy némán hajtsuk végre a tranzakciót, mert szobájában feltehetően lehallgató készülék működik. Rémülten nézett rám, és megkérdezte, hogy komolyan beszélek-e.

Lefelé jövet, ismét a liftben, azt mondtam neki, hogy ha idegesíti ez a feladat, vagy ha kellemetlenségektől tart, akkor hagyjuk a fenébe az egészet. Azt felelte, hogy ne aggódjak, az ő csomagját valószínűleg nem kutatják át, mert őt a PEN-klub hívta meg. Mármost szerintem nincs bámulatra ok, ha egy félelem nélküli lovag valamely ásitó oroszlán szájába dugja a fejét; de Jandlon látszott, hogy iszonyúan fél, és én éppen ezért roppant megbecsülést éreztem iránta.

Amikor következő alkalommal Németországba utaztam, Ernst Jandl jóvoltából már várt rám *A kiballgatás* magyar kézírata. Mind a mai napig hálás vagyok neki ezért.

